

Asia: VN/27663/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi liikenteen ja logistiikan tietosäätelyn päivityksestä (data-avaruus osa 1)

Huomiot lakiehdotukseen

Jakeluinfra-asetusta koskevat ehdotukset 154 b § ja 188 a §

-

Sähköisiä kuljetustietoja koskeva ehdotus 154 c §

-

Henkilöliikenteen liikkumispalveluiden olennaisia tietoja, multimodaaliasetusta ja liityntäpisteitä ja niiden esteettömyystietoa koskeva ehdotus 154 §

Pidämme erittäin tärkeänä lain tavoitetta parantaa henkilöliikenteen liikkumispalveluiden ajantasaisten ja laadukkaiden tietojen saatavuutta myös es-

teettömyyden osalta. Tämä toteuttaminen käytännössä vaatii paljon työtä ja etenkin lain toimeenpanon alkuvaiheessa kehittämisresursseja. Jos laki sää-

detään ja toteutetaan heikosti, lopputuloksesta ei ole vastaavaa hyötyä liikkumispalveluiden käyttäjille ja tarjoajille.

Esitämme, että lakiesityksessä vastuutetaan yleisten hyvien periaatteiden mukaisesti ko. palveluista vastaavat datan haltijat ja infran omistajat tai

haltijat toimittamaan lain tarkoittamat liityntäpisteitä ja niiden esteettömyyttä koskevat tiedot suoraan kansalliseen yhteyspisteeseen. Tämä toi-

mintatapa on selkein vastuiden, tiedon oikeellisuuden, tietoturvan ja myös kuluttajansuojan kannalta. Nyt lainvalmistelija on valinnut lakiesityksen 154 § 2. momentissa toisen lähestymistavan, jota emme pidä hyvänä.

Lakiluonnos (154 §) esittää merkittäviä resursseja sitovia lisätehtäviä ja kustannuksia kunnallisille toimivaltaisille viranomaisille eli käytännössä kun-

nille. Niiden tulisi viime kädessä huolehtia myös muiden toimijoiden tietojen saatavuudesta kansallisen yhteyspisteen kautta olennaisia tietoja koskevan

veloitteen mukaisesti. Tämä tehtävä koskisi myös ELY:jen toimivaltaisia viranomaisia, mutta niiden toiminnan ohjauksesta ja rahoituksesta vastaa val-

tio (aluehallinnon uudistuksen jälkeen Traficom).

Pykälä 154 koskee liikkumispalvelua koskevia olennaisia tietoja: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2010/40/EU täydentämi-

sestä EU:n laajuisten multimodaalisten matkatietopalvelujen tarjoamisen osalta annetussa delegoidussa asetuksessa (EU) 2017/1926 tarkoi-

tetun datan haltijan on otettava käyttöön ohjelmointirajapinta, joka tarjoaa vapaan ja rajoittamattoman pääsyn asetuksessa tarkoitettuun

staattiseen ja dynaamiseen matka- ja liikennedataan, lukuun ottamatta asetuksen liitteen kohdassa 2.3 tarkoitettua tietoa ajoneuvon

varausasteesta. Pääsy ohjelmointirajapintaan on annettava asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa ja 5 artiklan 1 kohdassa määritellyjä muotoja

käyttäen. Datan haltijan on toimitettava tieto ohjelmointirajapinnasta kansalliselle yhteyspisteelle.

Siltä osin kun 1 momentissa tarkoitettuja tietoja liityntäpisteistä ja niiden esteettömyydestä ei ole 1 momentin mukaisesti saatavissa, tu-

lee lain 181 §:ssä tarkoitetun toimivaltaisen viranomaisen huolehtia tietojen saatavuudesta oman toimialueensa osalta.

- - -

154 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja olisivat multimodaaliasetuksen liitteessä luetellut staattista matka- ja liikennedatataa koskevat, palvelutaso 1

mukaisesti säännöllistä liikennettä ja tapauksen mukaan kysyntäohjauksista liikennettä koskevat seuraavat tietolajit: (c) sijaintihaku (liityntäpisteet) i)

yksilöidyt liityntäpisteet ja ii) liityntäpisteiden geometria/kartoitus) sekä (d) reittisuunnitelman muodostaminen (viii) Liityntäpisteiden varustetaso (mu-

kaan lukien laituritiedot, asiakaspalvelu-/neuvontapisteet, lipunmyyntipisteet, hissit/portaat, sisään- ja uloskäyntien sijainti) ja x) liityntäpisteiden es-

teettömyys ja kulkureitit vaihdon yhteydessä (kuten hissit, liukuportaat). Säännös ei koskisi rautatieasemien tietoja, joista on säädetty liikennepalve-

lulain 154 a §:ssä eikä lentoliikennettä.

154 §:n uuden 2 momentin perusteluissa sanotaan, että liityntäpisteiden (pysäkit, ml. kaukoliikenteen pysäkit, terminaalit) ja esteettömyystietojen

saatavuus kattaisi myös sellaisten puuttuvien tietojen tuottamisen, joita ei ole vielä koneluettavassa muodossa. Perustelujen mukaan tietojen saata-

vuudesta huolehtiminen tarkoittaisi sitä, että toimivaltaisen viranomaisen tulisi joko itse jakaa kyseiset tiedot taikka esimerkiksi sopimusjärjestelyin

varmistua siitä, että tiedot ovat saatavilla kansallisen yhteyspisteen kautta.

Kuntasektorilla joukkoliikenteen toimivaltaiset viranomaiset ovat ns. seudullisia ja kunnallisia toimivaltaisia viranomaisia, jotka ovat käytännössä

kuntia huomioiden, että Helsingin seudun liikenne (HSL) on kuntayhtymä ja kuntien rahoittama. Kuntapohjaisten toimivaltaisten viranomaisten lainmu-

kainen toimialue noudattelee kuntarajoja. Tällöin toimialue on pinta-alaltaan laaja (<https://tieto.traficom.fi/fi/tilastot/linja-autoliikenteen-ja-kau->

punkijoukkoliikenteen-jarjestaminen-ja-rahoitus) suhteessa siihen, missä joukkoliikennettä järjestetään eli tyypillisesti keskustaaajamissa ja muissa

asutuskeskittymissä. Pinta-alaltaan hyvin laajojen toimivaltaisten viranomaisten osalta lakiesitys tarkoittaisi sitä, että esimerkiksi Rovaniemen

kaupungin, jonka toimialue on 7 582 km², tulisi lain mukaan huolehtia kaikkien toimijoiden tietojen saatavuudesta kansallisessa yhteyspisteessä,

vaikka kaupunki järjestää joukkoliikennettä ensi sijassa keskustaaajamassa (60,08 km²).

Vastuuttamalla kuntia ja niiden toimivaltaisia viranomaisia muita toimijoita koskevien liityntäpisteiden esteettömyystietojen toimittamiseen luodaan

keinotekoisesti ja turhaan ylimääräinen hallinnollinen porras kyseisten tietojen käsittelyyn. Kuntaliitto huomauttaa, että hallituksen tavoitteena on

vähentää turhaa normiohjeistusta. Kun tietojen ja datan omistajat toimittavat suoraan tietonsa järjestelmään, jäävät tietojen käsittelyn kokonaiskus-

tannukset ja hallinnollinen taakka pienimmäksi.

Esitetty välitason vastuutahon luominen loisi sekavan ja vastuultaan epäselvän järjestelmän. Kuntien ja niiden toimivaltaisten viranomaisten tulisi joko

tuottaa ja välittää tiedot itse tai luoda sopimus- ja seurantajärjestelmä muita toimijoita koskevien tietojen osalta joko näiden toimijoiden myötäväi-

kutuksella tai ilman. Tämä ei edistä tiedon oikeellisuutta ja laatua, eivätkä kunnalliset toimijat voi olla vastuussa näistä tiedoista. Niillä ei myöskään ole

välttämättä toimivaltaa tai oikeutta jakaa dataa. Data-avaruuksissa yleisenä periaatteena on, että datan oikeuksien haltijat päättävät, kuka heidän da-

taansa saa käyttää ja millä ehdoin.

Kunnilla ja toimivaltaisilla viranomaisilla ei välttämättä ole edes oikeus saada kaikkia tarvittavia muiden toimijoiden tietoja esimerkiksi terminaaleja

koskien. Niillä ei myöskään ole pääsyä muiden toimijoiden salassa pidettävään tietoon kuten varautumiseen liittyviin teknisiin piirustuksiin ja kartta-

aineistoon. Varautumisen näkökulmasta ei ole järkevää siirtää salaista tietoa toimijalta toiselle, jos toiminnasta vastaava toimija voi itse hoitaa vel-

voitteen.

Kunnat ja niiden toimivaltaiset viranomaiset toimivat pienillä henkilöstöresursseilla. Niillä ei ole ylimääräisiä resursseja ottaa huolehdittavakseen

muita toimijoita koskevien tietojen tuottamista tai sopimus- ja seurantajärjestelmän luomista. Samaan aikaan joukkoliikennepalvelujen järjestämistä

haastaa valtiontuen pieneneminen ja mahdollisesti tulossa oleva 4-prosenttiyksikön ALV-korotus. Ehdotuksen vaikutuksia ei ole myöskään lakiluon-

noksessa arvioitu. Tehtävän hoitamiseen tarvittaisiin henkilö- ja taloudellisia resursseja, joilla mahdollistetaan mm. tietojen tuottamisen ja jatkuvan yllä-

pitämisen prosessien luominen, asiaan liittyvät selvitykset ja maastokatselmukset, rajapinnan toimintaan liittyvät kustannukset, välitettävän meta-

datan standardisointi, tiedon siirtäminen koneluettavaan muotoon sekä välikätenä toimimisesta aiheutuva turha työ.

Hallituksen tavoitteena on purkaa kuntia koskevia normeja vähintään 100 miljoonan euron edestä. Nyt esitetyt ylimääräiset lisätehtävät ja mahdolliset

uudet (data-avaruus osat 2 ja 3) eivät helpota saamaan tavoiteltuja säästöjä. Pidämme siten kunnille ja niiden toimivaltaisille viranomaisille kaavail-

tua uutta lisätehtävää kohtuuttomana ja hyvien periaatteiden vastaisena.

Esitämme, että lakiesityksessä annetaan datan haltijoille ja infran omistajille tai haltijoille velvoite toimittaa niitä koskevat tiedot liityntäpisteistä ja

esteettömyydestä kansalliseen yhteyspisteeseen. Kunnat ja kuntapohjaiset toimivaltaiset viranomaiset vastaavat tällöin 154 § 2. momentissa vaadittu-

jen omien tietojensa toimittamisesta kansalliseen yhteyspisteeseen kuten muutkin lain tarkoittamat toimijat. Lainsäädännössä tulisi noudattaa periaa-

tetta, että se taho, joka toiminnasta vastaa, vastaa itse myös tarvittavien tietojen tuotannosta, hallinnoinnista ja julkaisemisesta. Toiminta ja tieto

kuuluvat yhteen. Tämä takaa parhaiten myös EU:n kuluttajansuojan toteutuminen, kun palvelun tarjoajalla on selkeä vastuu tiedon oikeellisuudesta ja

sen ylläpidosta. Välitason toimijana toimivaltainen viranomainen ei voi olla vastuussa tietojen oikeellisuudesta kuluttajille tai olla mahdollinen seura-

musten kohde, kun kuluttajien saatavilla olevat tiedot eivät pidäkään paikkansa.

Lakiluonnoksen mukaan lain noudattamisen valvonta kuuluu Traficomille (255 §). Esitämme, että laissa säädetään, että Traficom voi velvoittaa pal-

velusta tai infrasta vastaavat toimijat toimittamaan tiedot, jos velvoite laiminlyödään.

Esteettömyystiedon syntymistä olisi tärkeää edistää kansallisen esteettömyystietokannan tarjoamisella keskitetysti esim. Fintrafficin toimesta. Hyvänä esimerkkinä toimii kansallinen liityntäpysäköintipaikkojen rekisteri, jonka ylläpitäjä on Fintraffic ja tietosisältöjen lisäämisestä ja ylläpitämisestä

vastaavat pysäköintipaikkojen omistajat tai hallinnoijat.

Kaikille toimijoille, joiden palvelua tai infraa laki koskee, olisi tärkeää, että laissa toimijoille kohdistetut vastuut määritellään tietolajeineen mm. es-

teettömyystiedon osalta nyt tehtyä huomattavasti yksiselitteisemmin. Valtakunnallisen tietovarannon tietosisältö ja tietojen rakenne tule määritellä

huolellisesti, jotta siitä rakentuu harmoninen ja yhteentoimiva kokonaisuus. Tärkeää on tiedon standardisointi ja yhteentoimivuus, jotta tietoa voidaan

hyödyntää eri käyttötarkoituksiin. Tarvitaan myös yhteinen ohjeistus kaikille toimijoille, jotta mm. esteettömyystiedot saadaan tuotettua oikeasisältöi-

sinä.

Lakiehdotuksen kohteena olevien tietojen tuottaminen laadukkaasti, yhteentoimivasti ja koko valtakunnan kattavasti, on suuri hanke, jonka toteu-

tukseen tarvitaan riittävät resurssit. Kuntaliiton kokemuksen mukaan on, että ne digitalisaatiota koskevat lainsäädäntöhankkeet, joiden toimeenpanoon valtio

osoittaa rahoitusta niille, joita toimeenpano koskee, myös kunnille, toteutuvat laadukkaina. On tärkeää saada pitkäkestoiset ja laadukkaat ratkaisut es-

teettömyyden toteuttamiseksi ja liikkumisen toimivuuden parantamiseksi.

Lippu- ja maksujärjestelmien yhteentoimivuutta koskevat ehdotukset 155 § ja 157 §

Pykälän 155 Lippu- ja maksujärjestelmien yhteentoimivuuksien 1 momentin 1 kohtaa muutettaisiin siten, että siinä säädettyyn kertamatkaan oikeuttavaan

lipputuotteeseen sisältyisi jatkossa myös kyseistä lipputuotetta koskevat peruutus- ja muutosehdot sellaisina, kuin ne sisältyvät 1 momentissa tar-

koitetun palvelun tarjoajan lippuvalikoimaan. Velvoite laajenisi siten koskemaan kaikkia kertamatkaan oikeuttavia lipputuotteita.

Huomautamme, että kuntapohjaisten toimivaltaisten viranomaisten järjestämässä joukkoliikenteessä ei yleensä ole peruutus- ja muutosmahdollisuutta.

Pykälämuutos sisältää myös muutoksen koskien kertalipun hintaa. Pykälässä ei enää puhuta perushintaisesta kertalipusta, vaan vähintään kerta-

matkaan oikeuttavasta lipputuotteesta. Tämä muutoksen perusteluja ei ole kuitenkaan avattu, joten tämä tulisi tehdä ja myös kertoa, miksi halutaan

rajata pois mahdollisuus palveluntarjoajan omiin tarjouksiin ja hintakampanjoihin.

Liikenneasioiden rekisteriä ja muuta tietojenluovuttamista koskevat ehdotukset 197 §, 203 a §, 227 §, 228 § ja 231 §

-

Muut huomiot

Muut mahdolliset huomionne

Hallituksen esitys liikennepalvelulain muuttamista tulee tuoda käsittelyyn Kuthanekissa (Kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunta).

Vilkuna Johanna
Suomen Kuntaliitto ry